

C A D E R N O S

ENSAIO

55 MENTIRAS SOBRE A LINGUA GALEGA

ANÁLISE DOS PREXUÍZOS MÁIS COMÚNS QUE DIFUNDEN
OS INIMIGOS DO IDIOMA

EDICIÓNS

laiovento
LAIOVENTO

55 MENTIRAS SOBRE A LINGUA GALEGA

ANÁLISE DOS PREXUÍZOS MÁIS COMÚNS QUE DIFUNDEN
OS INIMIGOS DO IDIOMA

Dirixido por:

Xosé-Henrique Costas (ProLingua)

Colaboracións dos membros de ProLingua:

Ana M.ª Outón Barral, Ana M.ª Iglesias Álvarez, Xosé Manuel Pérez
Sardiña, Xosé Luís Regueira Fernández, Agustín Fernández Paz,
Francisco Fernández Rei, Xabier Cordal Fustes, Xosé M.ª Lema Suárez,
Mercedes Queixas Zas, Suso Fernández Acevedo, Alejandro Tobar
Salazar, Xabier P. DoCampo

EDICIÓNS LAIOVENTO

2009

© ProLingua
www.prolinguagalega.org
© 2009, Edicións Laiovento, S. L.
Apdo. 43 / Bertamiráns / 15220 Ames / Galiza / UE
Teléfono: + 34 981 887 570
Enderezo electrónico: laiovento@laiovento.com
Local na rede: //www.laiovento.com

ISBN:978-84-8487-255-9
Depósito legal: C 4136-2009

© **Ilustración da capa:** Xosé Cobas (ProLingua)

Impreso por Gráficas Sementeira, S. A. / Noia / Galiza
Impreso en papel ecolóxico

Este libro non poderá ser reproducido, nin total
nin parcialmente, calquera que for o medio empregado,
sen o permiso previo do editor. Reservados todos os dereitos.

¿Como chamaríamos a un home que consentise o derrubamento do Pórtico da Groria? Pois é certamente máis bárbaro quen deixa morrer o idioma, obra de arte insuperable, feita con amor, con door e con ledicia polos nosos antergos, que recibimos en herdo e que temos a obriga de enriquecer co espírito do noso tempo.

Alfonso R. Castelao

Eu falo galego porque son de aquí.

Resposta que deu un conserxe da Universidade de Vigo cando lle preguntaron por que falaba galego.

Como vou esquecer a miña lingua se esa foi a herdanza de meu pai e mais miña nai!

Resposta que lle deu un emigrante de Vimianzo en Montevideo –o ferreiro Ramón de Castromil– cando o entrevistador da TVG se estrañaba de que conservase tan ben o seu idioma despois de 40 anos emigrado.

Non estou aquí pola lingua dos meus pais nin pola miña, estou pola lingua dos meus fillos e dos meus netos.

Escoitado na gran manifestación pola lingua galega do día 18 de outubro de 2009 en Compostela.

A min gústame falar galego porque me gustan as palabras de cores.

Palabras dunha nena nunha bliblioteca de Cambre (A Coruña).

Queremos a nosa lingua como queremos os nosos pais ou os nosos fillos: porque son nosos; e abunda.

LIMIAR

O libro que ten vostede nas mans é unha das mellores noticias dos últimos anos. É un libro útil. Non ha tardar en comprobalo: sentirá, desde a primeira páxina, o ruído que fan as falacias (as mentiras, os sofismas, as arbitrariedades) cando escachan ao caer. En ocasións o equipo científico de ProLingua, dirixido con brillantez por Henrique Costas, só tivo que empurralas cun dedo; outras veces cumpriu máis calma para poñer panza arriba a perversa engrenaxe diso que persoas pouco afectas á lingua de Galicia levan anos espallando. E axúdanas, cómpre dicilo, medios de comunicación que ao repetir cada falsidade parecen dirixirse a outro país, o dos inicios do século XX, cando máis do 60 % da poboación era analfabeta.

Hai moitas maneiras de faltar á verdade, e tamén existen –dise– excusas que xustifican ese dubidoso comportamento; gústanos falar de mentiras «piadosas». Desde logo que as que desmonta este libro non o son. Trátase dun conxunto de falacias co único fin de destruír a parte do universo que o noso idioma representa. Naceron movidas polo desprezo e por ideoloxías que xogan a proclamar todo aquilo que non son. Mesmo están as que posúen o cheiro inconfundible do odio.

Non sabe vostede, ou se cadra si, o difícil que resulta para o profesorado de Lingua galega no exterior (en Tubinga, en Toronto, en Varsovia etc.) dar explicado a un universitario alemán ou a unha alumna canadense que certa xente censada neste noso país dedica moito tempo a combater a existencia plena, culta e oficialmente recoñecida do seu propio idioma. Un amor elemental á humanidade fainos crer que tal cousa non é posible.

Cando a lingua (e a literatura) galega moderna se refundaba no XIX os seus inimigos pensaron que un par de mentiras serían abondo para desacreditala e facela desaparecer. Tamén hai pouco menos dun século, os entusiastas defensores do idioma esixían a súa oficialidade. Son parte da memoria comunal da mesma maneira que pasou ao esquecemento colectivo o nome desoutros que vertían descalificacións contra o galego, considerándoo un estorbo antes que unha ferramenta.

Quizais por iso, porque coñecen a historia algo mellor do que dan a entender, hoxe nin sequera os adversarios menos disimulados do idioma se atreven a esixir a súa desaparición da vida pública. Pero

repetindo mil veces o que non existe coidan que a confusión e a ignorancia conseguirán dividir a sociedade. Calculan mal. E subestiman un país enteiro.

Este libro contribúe a desenmascarar a quen só coñece palabras de exclusión, de segregación e de negación. A limpeza dos feitos volverá ser a súa derrota. Por iso, porque debulla argumentos xa ben coñecidos na comunidade científica nacional e internacional, porque responde ao sentir da maioría da poboación galega, polo seu rigor breve e ameno, esta obra vai resultar unha moi boa noticia. A publicación dun manual contra a mesquindade sempre o é.

ACTITUDES E PREXUÍZOS

Chamámoslle actitude á predisposición a avaliar favorable ou desfavorablemente un obxecto, persoa ou situación (unha lingua, no caso das actitudes lingüísticas) e a actuar de acordo con esa avaliación. Os prexuízos nacen das actitudes. Un prexuízo é unha idea preconcebida, que ten a súa orixe nun erro (deliberado ou non) na categorización da realidade.

Ao falarmos de prexuízos de calquera tipo, imos atopar sempre unha situación de desigualdade entre dous grupos sociais, porque a función dos prexuízos consiste en «defender» sempre o papel privilexiado e o predominio do grupo social con máis poder económico, político, cultural, mediático etc., e asemade facelo de xeito que eses privilexios se neguen e queden ocultos. Isto vese moi ben nos discursos que sosteñen os clásicos prexuízos sobre a cor da pel, sobre o xénero ou sobre a inmigración.

Por este motivo, os prexuízos agudízanse cando se producen intentos de equilibrar a situación de desigualdade social, no sentido de reducir as diferenzas e os desequilibrios existentes entre os dous grupos en cuestión. Así pois, calquera medida encamiñada a mellorar a situación de inferioridade dun grupo con respecto a outro provocará unha reacción contraria do grupo privilexiado que se manifestará nun discurso máis ou menos elaborado baseado sempre en prexuízos clasistas, as máis das veces disfrazados de «agresión», «imposición», «liberdade de elección», «conculcación de dereitos» etc. O privilexiado, instalado nunha posición dominante, deféndese adoptando agora o papel de vítima e negando as desigualdades.

Estes prexuízos vanse ver reforzados polo peso da tradición e as inercias históricas, pois convén lembrar que os poderosos defenden unha situación de desigualdade e inxustiza consolidada polo tempo e aceptada con resignación por moita xente («sempre foi así e agora non o imos cambiar»). De aí que para se enfrontar a eses prexuízos sexa necesario facer un esforzo para cuestionar o que se considera como normal ou natural, «o de sempre».

Os prexuízos están encamiñados a manter a situación de privilexio do grupo dominante, pero, aínda que pareza paradoxal, o seu éxito social baséase en conseguir que sexan interiorizados tamén polo grupo dominado. Do mesmo xeito paradoxal, o discurso que de-

fende a desigualdade e a inxustiza social vai recorrer con moita frecuencia aos termos liberdade, democrático, dereitos, igualdade etc., apropiándose deles e manipulándoos para defender a tradicional relación intergrupala de dominación, en que un grupo ocupa o chanzo superior (sexa o dos homes, o dos brancos ou o dos castelanfalantes) e o outro o inferior (sexa o das mulleres, o das persoas doutras razas ou o dos galegofalantes).

Neste sentido, Agustín Fernández Paz¹ recórdanos as palabras de Lindon B. Johnson en contra do apartheid: «Pensemos nun home que permanecese encadeado durante moitos anos. Liberámolo e conducímolo á saída dunha carreira dicíndolle: “es libre de participar cos outros”. Podemos considerar que estamos sendo equitativos? En absoluto, iso non é «liberdade para participar en igualdade» porque ese home non vai correr en igualdade de condicións que os outros participantes. Precisa coidados axeitados, alimentación, rehabilitación e adestramentos previos, precisa ser «discriminado positivamente» para poder competir en igualdade.»

A defensa cínica da igualdade e da liberdade de elección puras sempre beneficia os que teñen o poder (económico, social, político, cultural, mediático etc.) en cada momento histórico. Destas oligarquías negacionistas parten sempre toda unha restra de prexuízos contra a lingua galega que non son máis que falacias. O dominio que dalgúns medios de comunicación teñen estes estamentos poderosos e clasistas, empeñados en faceren desaparecer toda singularidade galega ou reducila a folclorismo barato, fai que estas mentiras acaben callando como verdades en sectores populares, cando non son máis que trolas repetidas, falacias moi doadas de desmontar.

¹ *Oito doas para San Simón*. Xerais, 2009.